

Ceaușescu în fața lui Brejnev: Basarabia, pământ românesc!

Strict Secret

Către secretarii CC al PC al Moldovei

Arhivele secrete *Basarabia-Bucovina.info*

„Exprimându-și încă o dată nedumerirea față de pretențiile sovietice, N. Ceaușescu a spus că nu a luat cu sine materialele respective ce ar ilustra nerespectarea înțelegerilor de către partea sovietică, însă, odată ce chestiunea a fost abordată, el ar dori să declare că în literatura sovietică și, mai ales, în cea moldovenească se denaturează – ca și mai înainte – următoarele trei grupuri de chestiuni:

- se reabilitează politica țarismului în Balcani și în regiunea dunăreană, aceasta fiind prezentată doar în plan pozitiv (mai cu seamă în chestiunea româno-basarabeană);

- este tratată incorect, ca și până acum, chestiunea privind existența poporului moldovenesc, limbii moldovenești și națiunii moldovenești aparte;

- ca și mai înainte, în literatura moldovenească, clasicii români sunt numiți incorect moldoveni.

În opinia lui N. Ceaușescu, este absolut incorectă și sub aspect istoric, social și al luptei de clasă, și sub aspect marxist afirmația că includerea, în 1812, a Basarabiei în componența Rusiei a fost legitimă și conformă voinței popoarelor. Nimic nu a fost legitim în acest act, afirma N. Ceaușescu. Alipirea s-a produs împotriva voinței poporului și împotriva dorinței Guvernului moldovenesc. Am dori ca autorii sovietici să spună lucrurilor pe nume.”

CONSPECTUL ÎNTÂLNIRII ȘI TRATATIVELOR PURTATE DE L. I. BREJNEV CU N. CEAUȘESCU ÎN CRIMEEA, LA 5 AUGUST 1977,

realizat de V. I. Potapov,
șeful Sectorului România al Secției Internaționale a C.C. al P.C.U.S.

Tov. V. I. Potapov mi-a comunicat că ste-

nograma tratatelor purtate de L. I. Brejnev și N. Ceaușescu și a rezultatelor acestora este deja gata și, probabil, vor fi examinate în cadrul Biroului Politic al C.C. al P.C.U.S. Însă dat fiind faptul că secretarul Secției C.C. al P.C.U.S. a început deja pregătirea unei noi întâlniri a secretarilor ce coordonează afacerile străine ai ambelor partide, lucru asupra căruia, în principiu, au convenit L. I. Brejnev și N. Ceaușescu, s-a decis informarea, în prealabil, a C.C. al P.C. al Moldovei cu privire la rezultatele tratatelor sovieto-române desfășurate în Crimeea, pentru ca, în măsura posibilităților, să ne aducem contribuția la pregătirea materialelor pentru întâlnirea planificată.

Întâlnirea și discuția lui L. I. Brejnev cu N. Ceaușescu a fost cea mai îndelungată dintre câte au avut loc în ultimii cinci ani: a durat aproximativ patru ore. Pe lângă secretarii generali, la ședință au participat: din partea sovietică – tt. Cernenko, Blatov și Potapov, iar din partea română – tt. Andrei, Mitea și Ciolac.

Au fost examinate numeroase chestiuni, inclusiv „Poziția României la tratativele de la Belgrad”; „Atitudinea P.C.R. față de „eurocomunism” și de antisovietismul lui Carillo”; „Poziția C.C. al P.C.R. în legătură cu manifestarea partidelor comuniste din Europa împotriva intențiilor americanilor de a dezvolta fabricarea bombei cu neutroni” etc.

Au fost examinate, de asemenea, detaliat relațiile economice și comerciale sovieto-române, tovarășii români insistând asupra extinderii participării U.R.S.S. la construcția unor mari centre de cercetare științifică și întreprinderi industriale în R.S.R. (printre altele, și a unei stații electrice atomice, precum și a unor uzine de aparatură electronică sau atomică la Iași etc.).

Tovarășii români au insistat, de asemenea, asupra necesității de a desfășura lucrări de adâncire a albiei râului Prut în avalul nodului hidrotehnic Costești-Stânca. Despre rezultatul acestor tratative, tov. Potapov m-a informat doar în linii mari, subliniind, totodată, că L. I. Brejnev a demonstrat, în mod binevoitor, dar insistent și convingător, vulnerabilitatea și dezavantajul pentru socialismul mondial și, în special, pentru R.S.R., ale poziției tovarășilor români referitoare la multe probleme internaționale.

Tov. N. Ceaușescu încerca aproape întotdeauna să iasă din încurcătură, să demonstreze că poziția P.C.R. și a R.S.R. nu este atât de negativă, precum o prezintă L. I. Brejnev, subliniind adesea că impresia e provocată de lipsa de informație sau din cauza unei informări incorecte.

La sfârșitul discuției, la inițiativa lui L. I. Brejnev, au fost examinate chestiunile legate de divergențele noastre privind tratarea unor probleme ruso-române, sovieto-române și moldo-române, formării și dezvoltării poporului moldovenesc, națiunii moldovenești etc., care, ca și anterior, sunt interpretate incorect de literatura științifică și de presa periodică română contemporană.

L. I. Brejnev a declarat că, după întâlnirile și discuțiile de anul trecut, la nivel de secretari generali (în Crimeea și de la București), precum și după acordurile respective dintre secretarii responsabili de afacerile străine, s-a conturat o anumită tendință de corectare a greșelilor admise anterior de partea română în interpretarea unor aspecte ale relațiilor sovieto-române și moldo-române, dar aceasta nu a fost decât o tendință, și una de scurtă durată.

În ultimele luni, în literatura română au început să apară, tot mai frecvent, articole și materiale care conțin atitudini antirusești și antimoldovenești, exprimate într-o formă nu numai bombastic voalată, ci și destul de directă și întotdeauna perseverentă. Totodată, ele sunt publicate nu doar în reviste și buletine prin excelență științifice, cu un tiraj mic, care influențează puțin opinia publică, dar și în paginile unor reviste istorice și de partid solide, cu un tiraj de masă; în manuale pentru elevi, studenți, auditori ai învățământului politic etc. Declarațiile antirusești, antimoldovenești răsună până și în rapoartele și discursurile autorilor români în cadrul unor sesiuni și conferințe științifice, simpozioane și congrese.

Dialogând cu N. Ceaușescu, L. I. Brejnev a menționat că noi am apreciat foarte pozitiv declarația sa justă privind faptul că România nu formulează niciun fel de pretenții teritoriale față de Uniunea Sovietică și față de alte țări socialiste și, în același timp, suntem nedumeriți când găsim în presa română decla-

rații care conțin revendicări asupra teritoriului sovietic.

Tov. N. Ceaușescu l-a întrerupt pe L. I. Brejnev și a declarat că nu înțelege despre ce este vorba, că el e convins că tot ce a vorbit aici L. I. Brejnev este rezultatul unor informații incorecte. Toate înțelegerile noastre la care s-a ajuns în anul trecut, a declarat N. Ceaușescu, sunt respectate întru totul de către partea română, nu însă și de partea sovietică.

Cu mult tact, L. I. Brejnev i-a cerut lui N. Ceaușescu să manifeste răbdare și să-l asculte până la capăt. A început prin a-i demonstra caracterul dăunător și negativ al unor atare opinii ce vizează relațiile noastre, educația poporului român, îndeosebi a tineretului, opinii favorabile dușmanilor noștri.

Exprimându-și încă o dată nedumerirea față de pretențiile sovietice, N. Ceaușescu a spus că nu a luat cu sine materialele respective ce ar ilustra nerespectarea înțelegerilor de către partea sovietică, însă, odată ce chestiunea a fost abordată, el ar dori să declare că în literatura sovietică și, mai ales, în cea moldovenească se denaturează – ca și mai înainte – următoarele trei grupuri de chestiuni:

- se reabilitează politica țărismului în Balcani și în regiunea dunăreană, aceasta fiind prezentată doar în plan pozitiv (mai cu seamă în chestiunea româno-basarabească);

- este tratată incorect, ca și până acum, chestiunea privind existența poporului moldovenesc, limbii moldovenești și națiunii moldovenești aparate;

- ca și mai înainte, în literatura moldovenească, clasicii români sunt numiți incorect moldoveni.

În opinia lui N. Ceaușescu, este absolut incorectă și sub aspect istoric, social și al luptei de clasă, și sub aspect marxist afirmația că includerea, în 1812, a Basarabiei în componența Rusiei a fost legitimă și conformă voinței popoarelor. Nimic nu a fost legitim în acest act, afirma N. Ceaușescu. Alipirea s-a produs împotriva voinței poporului și împotriva dorinței Guvernului moldovenesc. Am dori ca autorii sovietici să spună lucrurilor pe nume. Pentru a-și confirma argumentele, N. Ceaușescu a evocat afirmațiile lui K. Marx,

mai ales cele conform cărora turcii au cedat ceea ce nu le aparținea. În plus, susținea N. Ceaușescu, sunt profanatoare afirmațiile autorilor moldoveni, care consideră că includerea Basarabiei în componența Rusiei nu a fost decât un lucru pozitiv, că această includere nu a jucat pentru regiune decât un rol pozitiv. „Cum rămâne, se întreba N. Ceaușescu, cu definiția pe care o folosea V. I. Lenin, că Rusia e închisoarea popoarelor?”

Aici L. I. Brejnev l-a întrerupt pe N. Ceaușescu și a spus că afirmațiile acestea nu au nicio logică, pentru că anul trecut el a declarat că România nu are pretenții teritoriale față de Uniunea Sovietică și, în același timp, cere să recunoaștem că țărismul a ocupat cândva nelegitim teritoriile române. „Aveți cumva pretenții teritoriale față de noi?”, a întrebat L. I. Brejnev.

N. Ceaușescu a declarat numaidecât că ei nu cer niciun fel de teritorii de la Uniunea Sovietică, ci doar să se spună că țărismul a ocupat pe timpuri pământuri românești.

Atunci L. I. Brejnev a replicat că această poziție e asemănătoare cu cea a Chinei referitoare la teritoriile Siberiei și Extremului Orient: „Astăzi de la noi se cere să recunoaștem că acest teritoriu este al lor, iar mâine vor cere ca noi să-l și restituim. Însă noi nu vom face niciodată una ca asta.”

„Țărismul, a continuat L. I. Brejnev, urmarea scopuri de cotorpire, dar, în afara lor, obiective și aspirații nobile – izbăvirea popoarelor de jugul turcesc extrem de reacționar și alipirea acestora la societatea social-economică și culturală rusă, mai progresistă la acea vreme. În ciuda faptului că țărismul a fost, într-adevăr, închisoarea popoarelor, în comparație cu iadul turcesc, această închisoare era un rai: altminteri popoarele n-ar fi tins, veacuri la rând, către Rusia. Acesta e un adevăr istoric care nu trebuie negat. Noi am scris mereu despre asta și vom scrie la fel și în continuare.”

Referitor la a doua chestiune, anul trecut, a subliniat N. Ceaușescu, ei au promis să recunoască R.S.S. Moldovenească și să nu o ignore. Am făcut aceasta, dar nu vom fi niciodată de acord cu ideea și nu vom recunoaște niciodată că există o oarecare națiune și o limbă moldovenească separate (aici el a

făcut trimitere la D. Cantemir, la unii miniștri țariști și la lucrările unor autori sovietici publicate în perioada 1927-1930, precum și la Marea Enciclopedie Sovietică, editată după război, în care se spunea că în spațiul dintre Prut și Nistru al U.R.S.S. locuiesc români).

L. I. Brejnev a opinat că nu trebuie să ne bazăm doar pe autori sau pe momente din lucrările acestora sau ale unor personalități, inclusiv Cantemir, care conțin teze avantajoase pentru români; lucrurile trebuie privite în mod real. Poporul moldovenesc, limba, cultura, conștiința lui națională există în mod real, a declarat și, oricât am nega acest lucru, el nu va înceta să existe. „Dumneavoastră, tov. Ceaușescu, printre altele, ați fost la moldoveni și v-ați putut convinge că ei există în realitate,” a subliniat L. I. Brejnev.

„Da, a ripostat N. Ceaușescu, am fost, dar ei au vorbit cu mine românește.”

L. I. Brejnev l-a îndemnat să nu se agațe de limbă, chiar dacă limbile moldovenească și română ar fi absolut asemănătoare (deși nu e deloc așa), nici atunci nu va fi vorba de o națiune unică. Căci în multe alte țări popoarele vorbesc aceleași limbi, dar sunt națiuni diferite (Austria și Germania, S.U.A. și Anglia, țările arabe etc.) „**Și, în această chestiune, a conchis L. I. Brejnev, dumneavoastră, Nicolae Andreievici, nu vă situați pe poziții marxiste.**”

Referitor la a treia chestiune, N. Ceaușescu a declarat că o dovadă ce confirmă că limba, națiunea moldovenească nu există de sine stătător e și faptul că moldovenii fură clasicii români și îi numesc moldoveni. „**Până și pe M. Eminescu, adept înverșunat al unirii Moldovei și Munteniei, care întotdeauna s-a considerat român, este fondatorul poeziei române, a făcut foarte mult pentru dezvoltarea limbii și literaturii române, moldovenii îl numesc moldovean.**”

L. I. Brejnev nu a făcut în această chestiune nici o remarcă, pentru că, după cum a menționat tov. V. I. Potapov, noi nu aveam suficiente contraargumente.

N. Ceaușescu a propus ca secretarii ambelor noastre partide, responsabili de afacerile internaționale (tt. Rusakov și Andrei), să se întâlnească și să se pună de acord asupra tuturor chestiunilor care ne preocupă. În sfârșit,

tul discuției, el a declarat că, deși problemele abordate de Leonid Ilici au fost neplăcute, s-a bucurat și i-a plăcut că acestea au fost exprimate în mod sincer, fără reticente.

În drum spre reședință și, în continuare, în incinta ei, timp de câteva ore, N. Ceaușescu și V. I. Potapov au discutat cu privire la un cerc mai larg de probleme legate de evoluția relațiilor ruso-române și sovieto-române, schimbul de păreri purtându-se sub forma unei polemici aprinse, cu argumente și altercații, fără conveniențe diplomatice.

Au fost supuse dezbaterii aspecte ce vizează:

- așezarea vechilor daci;
- rolul și influența slavilor asupra formării popoarelor balcanice și dunărene;
- atitudinea lui Petru I față de independența Principatului Moldovei;
- evaluarea rolului României în anii Primului Război Mondial conform literaturii sovietice și române;
- caracteristica activității lui N. Titulescu de către autorii sovietici și români;
- evaluarea contribuției României la distrugerea hitlerismului de către autorii români și sovietici;
- consecințele editării în România a unor lucrări ce îl reabilitează pe Antonescu și pe alții.

Referitor la toate aceste chestiuni, N. Ceaușescu nu a recunoscut niciodată că ei se situează pe poziții incorecte și îi acuza întotdeauna pe autorii sovietici că nu reflectă corect evenimentele.

Vorbind despre vechii daci, N. Ceaușescu – ca și întreaga istoriografie actuală – demonstrează că populau pământurile până dincolo de Bug și că, pe timpuri, acest teritoriu aparținuse regelui Burebista. În opinia lui, slavii au jucat pentru popoarele balcanice și dunărene aproape același rol pe care l-au jucat și triburile tătaro-mongole.

El afirma că, la încheierea tratatului dintre Cantemir și Petru I, acesta din urmă a promis că va păstra integritatea și independența de stat a Principatului Moldovei; țării care i-au succedat la tron au încălcat însă aceste promisiuni și au copleșit pământurile moldovenești.

Ceaușescu demonstra foarte insistent că

literatura sovietică nu tratează corect nici rolul și contribuția României în cel de-al Doilea Război Mondial. El consideră că, dacă n-ar fi existat victorioasa răzcoală armată din 23 august de la București, operația Iași-Chișinău nu s-ar fi încheiat atât de strălucit, iar dacă armata română nu ar fi întors armele împotriva fasciștilor și nu ar fi luptat cu atâta bărbăție și eroism, fapt ce a contribuit la accelerarea cu 6 luni a terminării războiului, ar fi greu de spus cum s-ar fi încheiat cel de-al Doilea Război Mondial, deoarece, după cum este îndeobște cunoscut, afirma N. Ceaușescu, ***hitleriștilor nu le-au ajuns câteva luni pentru a termina bomba atomică și atunci e puțin probabil să fi fost nimiciți.***

Demonstrând că noi reabilităm acum țarismul, N. Ceaușescu a declarat că această reabilitare se simțea, chipurile, chiar și la ultimul congres al partidului nostru. Întrebat de către Potapov unde a descoperit acest fapt, el a răspuns că nu în raportul de dare de seamă al Secretarului General și nu în hotărâri, ci în discursul unui oaspete străin, care a declarat că, în repetate rânduri, soldatul rus a salvat popoarele balcanice, inclusiv poporul bulgar, de la pieire inevitabilă.

Referindu-se la problemele teritoriale, N. Ceaușescu a declarat că, deși România nu are pretenții teritoriale față de Uniunea Sovietică, un aspect, deși neînsemnat, al problemei teritoriale nu a fost rezolvat nici până acum. Este vorba de platforma continentală, bogată în țiței, din Marea Neagră. Românii vor să schimbe astfel frontiera pe mare, încât Insula Șerpilor să le rămână lor.

Subliniind lipsa de rațiune a cerințelor românilor privind recunoașterea faptului că țarismul a ocupat, cândva, în mod nelegitim, pământurile românești, tov. Potapov i-a amintit tov. N. Ceaușescu că ele (dorințele românilor) pot da naștere unor consecințe dăunătoare. Ele pot genera dorințele altor țări europene, vecine ale României, pentru ca P.C.R. să recunoască, de asemenea, că foștii cârmuitori au ocupat la vremea lor, în mod nelegitim, teritorii străine. Tov. Ceaușescu a întrebat imediat: „Pe cine îi aveți în vedere, pe unguri?” Tov. Potapov a răspuns că nu avea pe nimeni concret în vedere și că e inutil să răscolești trecutul.

Pe parcursul discuției, tov. N. Ceaușescu a demonstrat că cunoaște bine esența problemelor abordate. Numea incorect unele date și nume de familie, în rest, își exprima destul de precis și cuprinzător opiniile, care erau similare concepțiilor promovate de istoriografia română contemporană. Se crează impresia că fie le studiază meticulos, fie participă la elaborarea lor.

La sfârșitul discuției noastre, tov. V. I. Potapov a spus că, în linii mari, trebuie să continuăm munca privind îndeplinirea hotărârilor respective ale C.C. al P.C.U.S. și C.C. al P.C. al Moldovei referitoare la tendințele naționaliste în propaganda română.

El a sugerat să se efectueze cercetări, să se inaugureze publicații, să se organizeze sesiuni, conferințe științifice etc. care să demonstreze adevărul despre relațiile ruso-române, sovieto-române și moldo-române; să se șteargă și să se măture un anumit strat de pasivitate așternut peste savanți și organele de informație cu începere de anul trecut, după întâlnirile sovieto-române și după declarațiile lui N. Ceaușescu. Însă această muncă trebuie continuată ca și mai înainte, dar fără a polemiza deschis cu românii, fără a eticheta pe cineva, ci expunând, în principal, esența lucrurilor sub aspect pozitiv.

„Tovarășii români, a spus tov. Potapov, își mențin pozițiile în toate chestiunile, nu fac decât să manevreze, caută poziții mai avantajoase pentru ei, încearcă să obțină unele cedări, în timp ce ei nu doresc să facă nicio cedare.”

C.C. al P.C.U.S. consideră că, în prezent, e puțin posibil să se aștepte vreo schimbare a pozițiilor române în multe probleme. De aceea, politica elaborată mai înainte de C.C. al P.C.U.S. de a-i opri pe tovarășii români să lungească pe făgașul antirusismului este justificată și trebuie continuată, dar mai insistent, mai chibzuit, mai eficient, prin toate mijloacele de comunicație.

Tov. Potapov și-a exprimat de două ori temerea că dacă, anterior, românii nu recunoșteau Moldova Sovietică, acum ei încearcă tot mai vădit să-i lingusească și să-i îmbuneze pe moldoveni, lucru demonstrat, în opinia sa, de sosirea în Moldova a Linei Ciobanu, membru al Comitetului Politic Executiv al

C.C. al P.C.R., precum și de dorința insistentă a românilor de a introduce tranzitul fără vize al persoanelor în zona de frontieră.

În legătură cu întâlnirea dintre tov. Ruskov și tov. Andrei, programată pentru sfârșitul anului, tov. Potapov a rugat să fie pregătite argumente privitor la:

- particularitățile formării și dezvoltării principatelor moldovenesc și valah;

- particularitățile formării și dezvoltării popoarelor român și moldovenesc, limbilor și națiunilor lor;

- de ce unele personalități din trecut sunt considerate deopotrivă române și moldovenești.

Toate aceste materiale urmează să fie expuse concis (2-3 pagini pentru fiecare problemă), laconic și convingător, prezentate către luna noiembrie și expediate pe adresa C.C. al P.C.U.S.

Locțiitorul Secției informații și relații cu țările străine a C.C. al P.C. al Moldovei
(Semnătura) **N. Mumji**

17. 08. 1977

A.O.S.P.R.M., fond 51, inv. 44, dosar 12, filele 126-135.

(Gheorghe Negru. *Disputa dintre URSS și RSR privind tratarea istoriei relațiilor ruso- și sovieto-române*. În: „Destin Românesc”, Chișinău, an. V, nr. 3-4/2010, p. 182-187).

RELATARE PRIVIND ÎNTREVEDEREA L. I. BREJNEV – N. CEAUȘESCU DIN 1 AUGUST 1979 ÎN CRIMEEA

Către secretarii C.C. al P.C. al Moldovei

Strict secret
20 august 1979

INFORMAȚIE
cu privire la întâlnirea și convorbirea din Crimeea a lui L. I. Brejnev cu N. Ceașescu, la 1 august 1979

La rugămintea C.C. al P.C. al Moldovei, Potapov V. I., șeful Sectorului România al Secției

C.C. al P.C.U.S., a transmis următoarea informație referitoare la această întâlnire și convorbire a lui L. I. Brejnev cu N. Ceașescu.

Întâlnirea nu a coincis cu odihna lui N. Ceașescu la noi, cum se procedează în mod tradițional. După convorbire, N. Ceașescu a luat imediat avionul spre București.

L. I. Brejnev l-a informat pe N. Ceașescu despre mersul construcției comuniste la noi în țară și a stăruit în detaliu asupra examinării unui șir de chestiuni primordiale legate de relațiile sovieto-române. L. I. Brejnev a menționat că, în octombrie 1978, la București a avut loc o discuție detaliată a conducătorilor români cu tt. Gromiko, Ponomarev, Rusakov în cadrul căreia s-a evaluat negativ pe puncte abordarea separată de către România a chestiunilor legate de relațiile bilaterale, de colaborare multilaterală a țărilor socialiste, de politica internațională.

Partea sovietică a supus atunci unei critici argumentate publicațiile din R.S.R. privind așa-zisa „chestiune teritorială,” atitudinea conducerii române față de *Organizația Tratatului de la Varșovia*, față de problema chineză. Au fost analizate în mod critic aspecte negative ce țin de abordarea de către România a unor chestiuni precum: încetarea cursei înarmărilor și dezarmarea, securitatea europeană, traducerea în viață a Actului final al Conferinței de la Helsinki, cooperarea balcanică, situația din Orientul Apropiat, din Africa. Folosind un bogat material factual, s-a demonstrat lipsa de principialitate a poziției P.C.R. față de mișcarea de neangajare, ca și de țările cu orientare socialistă și de mișcarea comunistă internațională. Însă „evenimentele care au urmat, a spus L. I. Brejnev, au demonstrat că conducerea P.C.R. continuă să-și urmeze în fond „cursul special” de mai înainte și chiar a întreprins un șir de acțiuni care accentuează divergențele existente. O atare stare a lucrurilor ne îngrijorează foarte mult.”

„Să luăm, de exemplu, atitudinea României față de *Organizația Tratatului de la Varșovia*: foarte des, poziția României la Consfătuirea Comitetului Politic Consultativ și la alte foruri ale acestei organizații diferă de abordarea comună a celorlalți participanți. Noi, a spus L. I. Brejnev, respectăm originalitatea și suveranitatea fiecărei țări socialiste.

Cele spuse se referă în totalitate și la România. Însă viața demonstrează că interesele naționale nu au decât de câștigat prin conjugarea puterilor noastre, prin disponibilitatea și priceperea de a acționa nu separat, ci în comun.”

„Provoacă, de asemenea, o mare îngrijorare și multe alte acțiuni ale reprezentanților români la întâlnirile multilaterale ale țărilor socialiste. Acum pare că a devenit o normă, a remarcat L. I. Brejnev, ca la întâlnirile comune, de îndată ce este vorba despre declarații în sprijinul luptei antiimperialiste a popoarelor, reprezentanții români să refuze să le semneze. Ultimul exemplu, în acest sens, este întâlnirea de la Berlin a secretarilor Comitetelor Centrale pentru chestiuni internaționale și ideologice. Recunosc, nu pot înțelege de ce interesele României socialiste vin în contradicție cu solidaritatea cu lupta patrioților din Nicaragua sau cu eforturile Vietnamului, Laosului și Cambogiei pentru stabilirea unei păci trainice în Asia de Sud-Est. Gândiți-vă la aceasta.”

L. I. Brejnev a demonstrat cu exemple concrete inconsistența abordării separate în relațiile cu China. El a menționat, mai ales, că la întâlnirea din anul trecut din Crimeea N. Ceaușescu afirma că, aparent, China este devotată cauzei păcii. Însă faptele au demonstrat contrariul. Într-adevăr, peste o jumătate de an, China a pornit o agresiune împotriva Vietnamului. Doar primind o ripostă puternică și întâmpinând o condamnare hotărâtă a politicii sale de banditism de către comunitatea internațională, Beijingul a fost forțat să-și retragă trupele. Cu toate acestea, provocările chineze împotriva Vietnamului, Laosului și Cambogiei se înmulțesc, la tratativele chino-vietnameze reprezentanții R.P.C. cer cu obrăznicie ca Vietnamul să se supună dictatului lor.

L. I. Brejnev a constatat că, în politica practică din Orientul Apropiat, acțiunile României se îndreaptă tot mai mult într-o direcție contrară acțiunilor Uniunii Sovietice, altor țări socialiste.

Referindu-se la așa-numita „chestiune teritorială,” L. I. Brejnev a spus că în cooperarea dintre țările noastre multe depind de înțelegerea politică reciprocă dintre părți.

„Toamna trecută, la București, după întâlnirea noastră din Crimeea, în urma acordului dintre tovarășii noștri și ai voștri, a avut loc o discuție amănunțită în care a fost expusă cu toată claritatea poziția Biroului nostru Politic în această chestiune și ea rămâne neschimbată.

Totuși fapt e că relațiile noastre bilaterale au devenit mai complicate. Ne vedem prea des siliți să ne ocupăm nu de elaborarea unor acțiuni comune orientate spre viitor, ci să revenim la trecutul istoric, să vorbim a câta oară despre problemele pe care le-am abordat în discuțiile noastre.”

Aici N. Ceaușescu a profitat de o pauză și a spus că declarația semnată în 1976 constituie o temelie bună pentru relațiile noastre reciproce, inclusiv pentru așa-numita „chestiune teritorială.” „Ce-i drept, a adăugat el, mai apar un șir de probleme, mai ales cele legate de publicațiile pe teme istorice. Înainte de a veni aici, tovarășii noștri mi-au dat o listă mare de materiale care se publică pe această temă în presa sovietică, în special în cea moldovenească. Propun ca istoricii noștri să dezbată aceste probleme. Să punem capăt o dată pentru totdeauna acestor probleme. Ele nu trebuie să arunce o umbră asupra relațiilor noastre.”

Continuându-și ideea referitoare la această chestiune, L. I. Brejnev a spus că „noi nu ne-am dori să desfășurăm o polemică cu tovarășii români, însă voi spune pe față că în acest caz multe vor depinde de noi. Sunt de acord cu tine: trebuie să nu mai apară publicații pe chestiuni istorice. Știm ambii despre ce este vorba. Să considerăm că ne-am înțeles asupra acestei chestiuni. Sunt sigur că înțelegerea asta va fi de folos Partidului Comunist Român, întregului popor român.”

N. Ceaușescu a declarat imediat că este de acord.

În încheiere, L. I. Brejnev a spus: „În 1976, la București, am semnat o bună declarație comună. În 1978, la Moscova, în cadrul consfătuirii C.C.P., am semnat o declarație unde am trasat o linie coordonată în chestiunile internaționale. Există un teren vast pentru o cooperare bazată pe paritate. Însă aici e nevoie de „eforturi comune, de acțiuni comune, exprimate nu doar în cuvinte, ci și în

fapte. Dacă va fi așa, munca făcută în comun va fi răsplătită însutit”.

În timpul discuției, N. Ceaușescu a adoptat o strategie defensivă, vădit împăciuitoare. Căutând să atenueze divergențele, el a afirmat că România a mers și va merge împreună cu celelalte țări participante la Tratatul de la Varșovia în direcțiile principale ale politicii internaționale, precum destinderea, dezarmarea, securitatea în Europa, susținerea mișcării de eliberare.

Spre deosebire de întâlnirile precedente, N. Ceaușescu nu a început, de fapt, să contrazică criticile aduse politicii chineze, nu a încercat să o justifice și a declarat că România condamnă agresiunea Chinei în Vietnam. În același timp, el a confirmat deja cunoscuta poziție română față de evenimentele din Cambogia și a legat evaluarea pozitivă a începutului tratatelor sovieto-chineze de afirmațiile obișnuite privind schimbările pozitive în viața internă a Chinei.

În afară de aceasta, N. Ceaușescu a încercat să justifice acțiunile separatiste ale lui A. Sadat, s-a pronunțat din nou pentru organizarea unei conferințe internaționale referitoare la Orientul Apropiat.

Făcând bilanțul convorbirii, L. I. Brejnev a revenit la situația din Asia de Sud-Est, unde s-a creat unul dintre cele mai periculoase focare ale tensiunii internaționale. El a supus unei critici aprofundate politica României în această regiune, spunând că instaurarea păcii în Asia de Sud-Est depinde într-o mare măsură de fiecare țară socialistă, de disponibilitatea de a acționa în spirit internaționalist.

În timpul întâlnirii, N. Ceaușescu s-a adresat cu rugămintea de a vinde petrol sovietic României, deoarece ea se confruntă în prezent cu o acută problemă de echilibru energetic. Plata pentru petrolul sovietic ar putea fi efectuată fie în valută forte, fie cu produse alimentare, inclusiv carne. Drept compensație, ei (românii) se angajează să vândă pro-

duse petroliere Moldovei, Ucrainei și altor regiuni ale U.R.S.S. situate în apropierea României.

L. I. Brejnev a răspuns: „Aceasta este o problemă foarte complicată. Vorba e că noi nu avem un surplus de petrol, toate resursele, până la ultima tonă, sunt calculate și distribuite pentru mulți ani înainte.”

C.C. al P.C.U.S. consideră că această convorbire între L. I. Brejnev și N. Ceaușescu a fost, în linii generale, utilă din punctul de vedere al intereselor U.R.S.S. și al altor țări frățești, întrucât a oferit posibilitatea de a expune linia generală privind cele mai importante probleme ale politicii internaționale și de a demonstra inconsistența pozițiilor române.

Totodată, luând în considerare experiența trecutului, nu avem niciun temei să așteptăm schimbări esențiale în practica politică a conducerii române.

P.C.U.S. va tinde și pe viitor, în mod perseverent și consecvent, să limiteze la maximum dauna care rezultă din „cursul separat” al conducerii române pentru interesele comunității socialiste. În acest scop, partidul nostru consideră că e necesar să exercite influență asupra lui N. Ceaușescu, supunând criticii aspectele politicii române care sunt potrivnice cursului comun al statelor socialiste frățești.

**Locțiitor al șefului Secției informații
și relații cu țările străine a C.C. al P.C. al
Moldovei**

(semnătura)

M. Mumji

A.O.S.P.R.M., fond 51, inv. 50, dosar 6, filele 80-85.

(Gheorghe Negru. *Disputa dintre U.R.S.S. și R.S.R. privind tratarea istoriei relațiilor ruso-și sovieto-române*. În: „Destin Românesc”, Chișinău, an. V, nr. 3-4/2010, p. 201-203).